

Приписката на Тждоръчерноризецадохасовъ въ книга АѠанасия

На вниманието на любородният и любознателен читател предоставям текста, от 1489 г., на известната приписка на Тодор черноризец Доксов в не много познат, до сега вид, който е известен като най-старият препис на тази приписка. Намерен е от известният руски учен-историк Михаил Погодин в старобългарски превод на “Четири слова против арианите”, чийто автор е известният Атанасий Александрийски от 3-ти век, римски християнски деятел и писател. До сега са известни 4 пълни (включително показваният) и един частичен преписа от XVти век, два от XVI-ти и един от XVII век, всички те са от руски ръкописи на труда на Атанасий. Важното за този препис е, че са известни неговите поръчител и изпълнител. Това са двамата братя Поповка, Герасим и Димитрий. Първият е дякон Герасим Поповка, игумен на Богоявленския манастир край Москва, а вторият, изпълнителят, е брат му Димитрий, който бил преводач и дипломат. В текста изрично се съобщава, че е преписан “от стари книги на български”: *“переписанную Д. Герасимовым по повелению «диакона Герасима Поповки... с старые книги с болгарские» (поместено в Руската Национална Библиотека, Погодин. № 968. Л. 222 об.; выходная запись сделана рукой Г. П.)”*. Ръкописът отначало е съхраняван в Петербургската Синодална библиотека, сега известна като Руска Национална Библиотека в Санкт-Петербург. В текста на приписката има много ценни и уникални данни за българската история от X век: като името на книгата – Атанасий; по чия повеля е преведена и написана – княза наш български Сумеон; кой и кога е превел книгата от гръцки на словенски (би трябвало да разбираме български) език – епископ Константин, ученик на архиепископа на Морава, в 6414 г. от С.М. 10 индикт, т.е. 906 г. от Р.Х.; името на написалият я, къде и кога е я е написал – Туодор черноризец Доксов, до устието на Тича (предполага се до мястото от където тя излиза от пролома на планината, к.м.), в 6415 г. от С.М. 11 индикт, т.е. 907 г. от Р.Х., където е била святата златна църква, построена от същия княз, както и че по същото време е била кончината на бащата на княза, Борис с християнско име Михаил, покръстителят на българите по християнското време измерване, както и кога е станало покръстването на българите по българското време измерване. За нея има издание : V a i l l a n t, A. Discours contre les ariens de saints Athanase. Version slave et traduction en francais. Sofia, 1954, p. 6-7; Литература: Златарски. В. Н. Кой е бил Тудор черноризец Доксов. Български преглед, 4, 1897, 2, 42-61; Попконстантинов, К., Константинова, В. Към въпроса за черноризец Тудор и неговата приписка. Старобългарска литература, 15, 1984, 106-118. Преводи: Дуйчев, И в. Из старата българска книжнина. Т. I. С, 1943, с. 76 (превод на Ив. Дуйчев); Динеков. П., Куев, К., Петканова, Д. Христоматия по старобългарска литература. С., 1967, 108-109. Ето този на К. Куев: *“Тия благочестиви книги, наречени Атанасий, преведе по поръка на нашия български княз Симеон на славянски език от гръцки епископ Константин, ученик на Методий, архиепископ на Моравия, в годината от сътворението на света 6414 (906), индикт 10. По поръка на същия княз ги*

преписа черноризец Тодор Доксов на устието на Тича в годината 6415 (907), индикт 14, гдето е съградена от същия княз светата златна нова черква. В същата година почина на 2 май в събота вечерта божият раб, бащата на този княз, живеещ с чиста вяра и правоверното изповедание на нашия Господ Иисус Христос. Това бе великият, честният и благоверният наш господар български княз на име Борис, чието християнско име бе Михаил. Този Борис покръсти българите в годината етх бехти. В името на Отца и Сина, и Светия Дух. Амин.”

Така пък е превел или намерил препис от приписката В. Н. Златарски :

„В се 860 лѣто [SVIE= 6415=907] ѿспе рабъ бжн сего княза [СІМЕОНА] ѿць. В блазе вѣрѣ жнвын; в добрѣ исповѣданн га нашего іѵ хѧ. Великн н ѹтны н блго-вѣрны госпо нашъ княз болгарскъ. Именемъ Борнсъ; хрнстіаное же нма емѸ мнхана, мѣца маѧ въ ѳ днь; ѳ свѣотны вечер.“

До сега са известни нейни няколко представяния от руски изследователи, като от известните изследователи на славянски ръкописи в Русия, А.В. Горский и К. И. Новоструев, е представен този препис:

ѿд книги бл҃гочетныа ; наричелыа ѿдданагн. повелѣннел княза нашого болгарска. именемъ сімеона преложи ѿ епископ константин ; ѳ словинскѣ рѣзымъ ; А ѿ гречьска + в лѣто ѿ начала мнрѧ . ѳѸ . ѵ іѧ ін і , Ѹчнѧ еѧ мѣдодобъ ; архіепіскопа моравы . нлеса же ѿ тудшѣ черноризѣ дозобъ . тѣмже кнѣзмі повелѣаъ ; на Ѹтнѣ тыча . в лѣѣ ѳѸ ѵ іѧ індикта іѧ . идеже стѧа златѧа цркви нова . ѳтворена ѳ тѣмже кнѣзмі . в се 860 лѣто Ѹспѣ рабъ бжн сего княза ѿць . в блазе вѣрѣ жнвын ; в добрѣ исповѣданн га нашего іѵ хѧ . великн ѿ чтны ѿ блговерны го-спѸ нашъ княз болгарскъ . именемъ борнѣ ; хрнстіаное же нма емѸ мнхана . мѣца маѧ въ ѳ днь ; ѳ свѣотны вечер . сен же борнѣ болгары крѣназ ѳ в лѣѣ іѣтхъ бехти . въ нма ѿца ѿ іна ѿ стго дѧа ѧмнн .—Въ показаніе индикта при 6414 г.

А това е външният вид на първата приписка, която е написал по-младият брат от братята Поповка, Димитрий. Причината за появата на приписката е поредното прочистване на книги с жидовско съдържание, една от които “Словото срещу арианите” трябвало да се предаде на Волоколамския манастир.

✠
IC

✠ СНАМИНІА СЛА
ГОУБЕПЕННА ПАРК
УЕМБЛА АР. А ПАСИ
КО ПЕЛІКНЕМІ СНА
СЛА ПЕГО ВА ПЕГА
РА СІА. НА ПЕ С У П
ШІА. ПР ЛОСНА П
ПІ С ПІА С О ПІА ПІ ПІ

✠
XC

✠
MI

СНА ПЕГО ВА ПЕГА
РА СІА. НА ПЕ С У П
ШІА. ПР ЛОСНА П
ПІ С ПІА С О ПІА ПІ ПІ
СНА ПЕГО ВА ПЕГА
РА СІА. НА ПЕ С У П
ШІА. ПР ЛОСНА П
ПІ С ПІА С О ПІА ПІ ПІ

✠
K

✠
ODC

✠ СНА ПЕГО ВА ПЕГА
РА СІА. НА ПЕ С У П
ШІА. ПР ЛОСНА П
ПІ С ПІА С О ПІА ПІ ПІ
СНА ПЕГО ВА ПЕГА
РА СІА. НА ПЕ С У П
ШІА. ПР ЛОСНА П
ПІ С ПІА С О ПІА ПІ ПІ

✠
A+

Текстът, който следва, е преведеното съдържанието на показаната известна най-стара приписка и изписан в този вид, с междини между думите и съюзите, за да бъде прочетен от съвремените читатели, за които би било по-лесно така да разберат съдържанието му и да го сравнят с посочените по-горе преводи.

✝ *тази книга благочестна наричана атанасий по повеление на княз наш български имене сумеон. преложси епископ константин въ словенски език отъ гръци в лето от начало мира 6414 инд.10 оученикъ сиъ методиа въ морава архиепископ. написа я туодоръ черноризецъ доксовъ. тъкмо де същи княз повели. на устието на тича. в лето 6415 инд.11. дето е святата и почитана нова златна църква там дето я сътвори князът. се това лето почина този раб божий баща на княза в блага вяра живял в добро и изповядвал господа наш исуса христа. велик и почитан наш господар княз български по име борис с християнско име михаил. месеца мая въ 2-ри ден събота вечер. този борис покръсти българите в лето етхбехти в името на отца и сина и светого духа.*

Снимката е от сайта «Православна енциклопедия»
Преводите са: първият от V. Zlatarski 1-W – 4.1;
вторият: Горский А. , Новоструев К. “Описание славянскихъ рукописей Московской синодалной библиотеки” от 1857 г.;
третият: Веселин Тракийски.